

Geen stress en veel kauwen

Een stalondeugd is ongewenst gedrag. Weven, tegen de deur slaan, kribbebijten, lucht zuigen, hout knagen of rondjes lopen zijn hier allemaal voorbeelden van. Vaak ontstaat het bij jonge dieren. Paarden hier weer vanaf krijgen, is zeer moeilijk of zelfs onmogelijk. Het gedrag heeft in bijna alle gevallen te maken met een frustratie of onbehagen en dus met een minder goed welzijn van het paard.

Tekst: Anneke Hallebeek | Foto: Marjolijn Munnich

De voeding heeft niet met alle stalondeugden te maken, maar speelt wel een belangrijke rol in het ontstaan ervan. In dat kader kunnen ook maagzweren niet onvermeld blijven. Voor beide geldt dat met een goed rantsoen en het vermijden van stress veel leed te voorkomen is. Paarden zijn van nature grazers, die vele uren per dag kleine hoeveelheden vezelrijk materiaal opeten. Ze hebben een kleine maag, een relatief korte dunne darm en een grote blinde- en dikke darm. Vezelrijk voer blijft vrij kort in de maag en stroomt door

naar de dunne darm. Daar breken enzymen de eiwitten, vetten en makkelijk verteerbare koolhydraten af. De restanten en de vezels stromen door naar de blinde- en dikke darm en zijn voeding voor de bacterieflora aldaar. De eindproducten van deze afbraak, vluchtige vetzuren, gebruikt het paard weer als energiebron. Door het eetgedrag en de tijd die nodig is om vezels te verteren, is er altijd voedsel in de darmen én komen er zestien tot achttien uur per dag hapjes voedsel door de maag. Door het kauwen op vezelrijk voer maakt het paard speeksel

aan, wat het doorslikken vergemakkelijkt en de menging met maag- en darmsappen bevordert. Daarnaast verlaagt dit speeksel de zuurgraad in de maag.

Maagzweren

De maag van het paard produceert continu maagzuur. Het lijkt erop, ongeacht het voerregime, dat de zuurgraad in de maag in de ochtenduren (01.00-09.00 uur) het laagst is en de maagzuurproductie het hoogst. Eet een paard lange tijd niet, dan is er een zeer zure inhoud in de maag. De

ontwikkeling van een maagzweer begint hiermee. Een maagzweer ontstaat als het slijmvlies van de maagwand gaat ontsteken en dunner wordt. Deze beschermende laag voorkomt aantasting van het zuur op de rest van de maagwand. Behalve niet eten zijn meer factoren bekend die samen oorzaak zijn van maagzweren. Stress, de samenstelling van krachtvoer, de portiegrootte van krachtvoer en misschien zelfs beweging. Paarden die maagzweren krijgen, komen vaak uit een stressvolle situatie. Langdurige reizen en zware trainingen bijvoorbeeld (sportpaarden). Of het spenen van veulens, zeker als ze abrupt van de merrie worden gehaald en alleen komen te staan. Door stress daalt de weerstand en kan de maagwand eerder door het zuur aangetast worden. Een rantsoen van veel krachtvoer en weinig ruwvoer geeft kans op maagzweren; krachtvoer blijft langer in de maag dan ruwvoer. In de maag bevinden zich bacteriën die vluchtige vetzuren produceren. De samenstelling van deze vluchtige vetzuren is anders bij de afbraak van zetmeel en suikers, dan bij vezels. De hoeveelheid vluchtige vetzuren en de soort is van

paard zet zijn tanden op een rand, spant spieren in zijn nek of hals en zuigt lucht naar binnen. Die lucht gaat niet de longen in maar slikt hij als het ware door. De lucht blijft even in de slokdarm en gaat dan weer terug naar buiten. Overigens zijn niet alle kribbebijters ook lucht zuigers, andersom gaat het meestal wel samen. Paarden die kribbebijten en lucht zuigen proberen waarschijnlijk speeksel te maken. Het kan ontstaan door gebrek aan kauwedrag. Een paard maakt alleen maar speeksel met kauwen. Je ziet het paarden vooral doen ná het eten van krachtvoer. Op krachtvoer kauwt een paard maar weinig en maakt dus ook maar weinig speeksel. Kortom, een gaat paard misschien kribbebijten door een oncomfortabel gevoel na het eten van krachtvoer. Bij paarden met een maagzweer zie je ook dat ze ná het eten van krachtvoer soms kolieklachten en dus pijn hebben. Stalondeugden ontstaan veelal bij jonge veulens die gespeend worden. Stress is dan onvermijdelijk. Als dat gepaard gaat met veel krachtvoer en weinig ruwvoer, zijn dit de juiste omstandigheden voor het ontwikkelen van stalondeugden. Vergeet ook de periode niet waarin jonge paarden in

onderzoekstechnieken weet men dat de lucht niet verder komt dan de slokdarm. Het kribbebijten en lucht zuigen heeft wel als gevolg dat de doorstroomtijd van het voedsel door de darmen vertraagt. Dit verandert de vertering van het voer en/of de gasafvoer die tijdens de vertering ontstaat. Ook door maagzweren kan de vertering van het voedsel nadelig worden beïnvloed. De maag zorgt voor een voorvertering van het voer. Blijft deze voorvertering deels achterwege, dan heeft dat gevolgen voor de vertering in de dunne darm en de dikke darm. Al met al kunnen beide 'aandoeningen' verteringsproblemen geven. Veel paarden die lucht zuigen of maagzweren hebben, krijgen regelmatig koliek. Des te meer redenen om deze kwalen te voorkomen.

Preventie

Paarden moeten kunnen kauwen. Vermijd perioden langer dan acht uur zonder voedsel. Zorg ervoor dat elk paard en elk veulen ruimschoots ruwvoer krijgt en eet. Geef veulens in de kudde voldoende eetplaatsen met altijd fris en goed ruwvoer. Geef het krachtvoer in kleine porties. Dit vermindert de productie van vluchtige vetzuren in de maag. Voer dus liever vaker per dag als het paard echt zoveel krachtvoer nodig heeft. Bedenk dat er andere energiebronnen zijn zoals extra vezels of plantaardige olie die een deel van het krachtvoer kunnen vervangen. Beperk de hoeveelheid voor een volwassen paard tot maximaal twee kilo per keer. Geef een veulen niet meer dan één kilo per keer. Interessant is dat het bijvoeren van luzerne positieve effecten heeft in de preventie van maagzweren. Zowel het hoge calciumgehalte als het eiwit in luzerne hebben een bufferende werking, dat wil zeggen ze zorgen voor een minder zure maaginhoud. Als je wat luzerne aan het krachtvoer toevoegt heeft dat ook nog als voordeel dat het paard langer moet kauwen en dus meer speeksel maakt. Tenslotte blijkt dat weidegang het beste resultaat geeft bij de genezing van maagzweren en de preventie van kribbebijten. Waarschijnlijk ook omdat weidegang ontspant en uiteraard het meest natuurlijke voedselpatroon geeft. Door de hoge voederwaarde van onze graslanden is het helaas vaak onmogelijk paarden continu weidegang te geven en ze tegelijkertijd in een goede conditie te houden. Maar een aantal uren per dag zou voor elk paard mogelijk moeten zijn. |

invloed op de ontwikkeling van maagzweren. Granen, zetmeel en suikerrijk krachtvoer zorgen ervoor dat de maaginhoud nog zuurder wordt. Temeer omdat paarden op deze voedermiddelen minder lang kauwen en dus minder speeksel maken. Tenslotte zijn er onderzoeksresultaten die erop wijzen dat bewegingen van het paard invloed hebben op het krijgen van maagzweren. Bij racepaarden is gemeten dat de zure inhoud van de maag zich tijdens rengalop verplaatst en terecht komt in het niet-zure maaggedeelte en daar schade aanbrengt. Het is een feit dat tachtig tot negentig procent van de racepaarden maagzweren heeft. Deze paarden krijgen vaak een zeer krachtvoerrijk rantsoen en staan vaak onder stress.

Kribbebijten en lucht zuigen

Deze twee ondeugden gaat veelal samen. Het lucht zuigen is niet altijd duidelijk zichtbaar, maar vaak wel aanwezig. Het

training worden genomen. Ze staan soms voor het eerst alleen op stal, krijgen veel krachtvoer en alle veranderingen en zware trainingen veroorzaken stress. En zo zijn er nog veel meer situaties te noemen die aan deze voorwaarden voldoen. Het kribbebijten en lucht zuigen geeft een bepaalde voldoening, hierdoor ontspant het paard en dat is de positieve prikkel om er mee door te gaan. Eenmaal aangeleerd en bevestigd is dit gedrag zeer moeilijk weer te veranderen. Niet alle paarden die maagzweren hebben vertonen ook kribbebijten of andersom. Dit kan volledig los van elkaar bestaan.

Koliek

Bij lucht zuigen is het dus niet zo dat de lucht door het hele maag-darmkanaal heen gaat. Dit is lang verondersteld omdat paarden met deze stalondeugd vaak verteringsproblemen hebben waarbij gasophoping ontstaat. Met bepaalde